

JĘZYK I DYSKURS O KULTURZE

DIAGNOZA NA PODSTAWIE ANALIZY WYWIADÓW Z PRZEDSTAWICIELAMI KULTURY, ARTYSTAMI
ORAZ PRACOWNIKAMI OŚWIATY

*autorzy: Instytut Lingwistyki Stosowanej i Translatoryki oraz Pracownia Dialog-
Kultura-Interakcja-Narracja, Uniwersytet Gdański*

dr Magdalena Grabowska, dr Grzegorz Grzegorzczuk, dr Jolanta Hinc

1. Wstęp

Przeprowadzona analiza materiałów zastanych w postaci 40 wywiadów z osobami z województwa pomorskiego dotyczących działań związanych z kulturą będących częścią realizacji projektu Bardzo Młoda Kultura pozwoliła ukazać zakresy znaczeń nadawanych pojęciu „kultura” przez osoby, które są z nią bezpośrednio związane. Umożliwiła również pozyskanie informacji na temat rozumienia istoty i roli edukacji kulturowej w tym środowisku.

W gronie osób badanych znaleźli się przedstawiciele instytucji kultury, członkowie i członkinie fundacji oraz stowarzyszeń, nauczyciele i nauczycielki, artyści i artystki, a także osoby niezależne, niezrzeszone w żadnych organizacjach, ale aktywne na polu kultury. Zarejestrowane rozmowy dotyczyły aktywności zawodowej, zainteresowań, lecz przede wszystkim miały pozwolić na zrozumienie sytuacji zawodowej oraz potrzeb osób aktywnie zaangażowanych w działania kulturalne.

Zaproponowana diagnoza została przeprowadzona w taki sposób, aby ukazać badaną problematykę z perspektywy języka i dyskursu. Na pierwszym etapie wywiadu namysł nad zastanym materiałem empirycznym skłonił nas do poszukiwania odpowiedzi na następujące pytania:

- Czym jest kultura dla współczesnego człowieka?
- Jakie wartości przypisuje on temu pojęciu?
- W jaki sposób jednostka funkcjonuje w kulturze oraz jaką postawę wykazuje?

Oprócz tego naszą uwagę zwróciło rozumienie znaczenia pojęcia „edukacja kulturalna”. W związku z tym zadaliśmy następujące pytania:

- Czy respondenci widzą różnicę pomiędzy „edukacją kulturalną” a „edukacją kulturową”?
- Jak badani rozumieją pojęcie „edukacji kulturalnej”?
- Jaka jest jej funkcja, jaką rolę ma do odegrania edukator?
- Jakie są potrzeby w zakresie edukacji kulturalnej w regionie?

W analizie uwzględniliśmy również kwestie czysto językowe, związane z poszukiwaniem odpowiedzi na pytania:

- Jak badani mówią o swoim doświadczeniu związanym z działalnością kulturalną i oświatową?
- Jakich środków leksykalno-gramatycznych używają?
- Jaki styl dominuje w ich wypowiedziach?

- Czy wypowiedzi mają znamiona tak zwanego języka branżowego, związanego z wykonywaną pracą?

2. Kultura

W raporcie z realizacji programu Bardzo Młoda Kultura, który ukazał się w 2016 roku, odnajdujemy antropologiczną wizję kultury rozumianej jako nieodzowny element ludzkiej egzystencji. Kultura to typowy dla człowieka sposób życia oraz wyjątkowa umiejętność adaptowania się do rzeczywistości. Odnosząc tę definicję do pozyskanego materiału badawczego, warto dodać, że takie rozumienie kultury nie należy do najpopularniejszych. Najbardziej zbliżoną definicją, choć nieczęsto przywoływaną, byłaby ta, która mówi, że kultura jest stałym elementem ludzkiej aktywności i niezbywalnym składnikiem otaczającego świata. Człowiek tworzy kulturę, lecz jednocześnie jest jej uczestnikiem.

Dyskurs o kulturze – czyli znaczenia komunikowane na ten temat, których poznanie umożliwia pozyskany materiał badawczy – wydaje się dość jednorodny, to znaczy tożsamy dla wielu uczestników badania. Dominującym głosem jest ten, który przedstawia kulturę przez pryzmat odniesień do szeroko rozumianej sztuki. Zdecydowana większość badanych rozumie kulturę w kategoriach takich dziedzin, jak: teatr, film, muzyka, taniec, malarstwo czy architektura. Kolejnym przywoływanym składnikiem definicji kultury jest literatura, do której najczęściej odwołują się pracownicy sektora edukacji. Dla części respondentów ważny jest kontekst lokalny, a więc historia i tradycje obszaru, na którym żyją i pracują. Mowa jest o aspektach związanych z folklorem, takich jak taniec regionalny czy rzemiosło. Niektórzy z badanych postrzegają kulturę przez pryzmat wiedzy o historii obszaru, z którego się wywodzą. Podkreślają oni potrzebę szerzenia informacji na temat przeszłości, zwłaszcza wśród młodszych pokoleń.

3. Dualizm aksjologiczny

Wśród głosów osób, z którymi przeprowadzono wywiady, trudno pominąć kolejną wyróżniającą się tendencję, to znaczy rozpatrywanie pojęcia „kultura” w kategoriach tradycyjnego dualizmu naznaczonego skrajnym wartościowaniem, wyrażonego za pomocą pary wysoki–niski. Kultura wysoka utożsamiana jest z tymi dziedzinami sztuki, które zmuszają człowieka do podjęcia głębszej refleksji. Stanowi obiekt dążeń, a z perspektywy edukatora wzorzec, który chce zaszcześcić w osobach, do których kieruje ofertę. Obcowanie z wysoką kulturą uczy krytycznego myślenia, które kształtuje zdolność oceny i pozwala na ustosunkowywanie się do dzieł artystycznych. Co więcej, dostarcza doznań estetycznych.

Wspominana jednorodność wzmocniona jest charakterystycznym sposobem opowiadania o kulturze, to jest odwoływaniem się do konkretnych przykładów. Mówiący, częściowo pod wpływem zadawanych im pytań, przywołują działania, których się podjęli jako organizatorzy, współorganizatorzy lub inicjatorzy albo w których mieli okazję uczestniczyć w charakterze twórców bądź odbiorców. Można wysnuć wniosek, że postrzeganie kultury

przez osoby badane jest nacechowane szeroko rozumianym działaniem. Badani dają do zrozumienia, że kultura jest dla nich tożsama z konkretnymi wydarzeniami czy przykładowymi działaniami, które inicjowali lub w których uczestniczyli.

4. Kultura jako środek do celu

Analizowany materiał ukazuje kulturę z perspektywy nieco bardziej instrumentalnej. Jej rolą jest tutaj kształtowanie postaw i zachowań – na przykład wizyta w teatrze wywołuje konkretne zachowanie, które powszechnie określamy mianem „kulturalnego”. Co więcej, z wielu wypowiedzi wynika, że do funkcji kultury należy wzbudzanie w ludziach empatii. Mowa jest o tym, że człowiek uczestniczący w kulturze staje się bardziej empatyczny, rozumiejący oraz otwarty na to, co nowe.

Kultura dla wielu badanych to nie tylko same jej przejawy artystyczne, ale także liczne działania organizacyjne oraz aspekt finansowy. Wśród badanych widać wyraźnie świadomość kwestii administracyjnych i urzędowych, które przedstawiają jako niewygodne dla nich samych, ale stanowiące integralny element działania w obszarze kultury. Pojawia się dość powszechnie przekonanie (u jednych na poziomie werbalnym, u innych na poziomie inferencyjnym), że kultura to nie forma zarobkowania, ale pasja wymagająca sporych nakładów czasowych i często rezygnowania z osobistych potrzeb. Jednocześnie badani akcentują znaczenie aspektu promocyjnego, bez którego zainteresowanie grup docelowych różnymi przejawami kultury nie będzie możliwe. W pojęciu ankietowanych kulturę trzeba propagować i reklamować, a także zainteresować potencjalnego odbiorcę konkretnym wydarzeniem i zachęcać do wzięcia w nim udziału. Jako adresata swoich działań w obszarze kultury badani wskazują głównie młodzież, rzadziej zaś osoby dorosłe. Ciekawym motywem, który wystąpił u kilkorga badanych, było ich przeświadczenie o tym, że pracując w tym obszarze rzeczywistości stają się kimś innym niż pozostała część społeczeństwa. Nie pojawiło się jednoznaczne wskazanie, na czym owa „inność” miałyby polegać, chociaż można wnioskować, że zasadza się ona na niżej opisanych postawach i wartościach prezentowanych przez tak zwanych „ludzi kultury”.

Z wypowiedzi uczestników badania wyczytać można ich sposób wartościowania kultury oraz stosunek do niej. W zdecydowanej większości kultura zajmuje wysokie miejsce w hierarchii wartości pytanym, o czym świadczy niezwykle osobisty i emocjonalny sposób prezentowania swoich doświadczeń. Badani, niezależnie od pełnionej funkcji czy zajmowanego stanowiska, ukazują radość z uczestnictwa w kulturze. Są pełni pasji zarówno jako twórcy, jak i organizatorzy wydarzeń. Wydaje się, że jest ona nieodzownym składnikiem ich życia. Z wielu wypowiedzi płynie przekaz o misyjnym stosunku do kultury. Niektórzy badani podkreślają, że czują się powołani do tego, aby szerzyć wiedzę o kulturze oraz uczyć poprawnego uczestnictwa w niej. Inni kierowani są twórczą pasją, która nadaje sens ich pracy, co wybrzmiewa w ich wypowiedzi.

5. Praca na rzecz kultury

Wynagrodzeniem za pracę jest dla badanych realizowanie ich poczucia misji, okazja do pełnienia służby, odczucie satysfakcji, którego doznają, obserwując odbiorców wydarzeń kulturalnych, czasem wręcz wdzięczność tych, dla których przeznaczone było dane działanie. Niskie wynagrodzenie jest według badanych nieadekwatne do nakładu ich pracy i zaangażowania, jednak kompensowane jest ono przekonaniem, że praca w obszarze kultury to przede wszystkim służba, okazja do inspirowania, do wykazania się kreatywnością i uczenia wrażliwości. Praca w obszarze kultury to zadanie, odpowiedzialność i okazja do kształtowania wśród odbiorców kultury tolerancyjnego stosunku do innych ludzi. Wyróżniają się tutaj szczególnie nauczyciele stanowiący sporą grupę wśród badanych. U nich w sposób wyraźny pojawia się poczucie konieczności dzielenia się i uczenia kultury, a przez nią konkretnych postaw społecznych i kompetencji. W wywiadach uczestnicy zaznaczają odrębność kultury popularnej, dostrzegając jej istotny wpływ na kształtowanie się gustów i postaw społecznych, podkreślając takie aspekty, jak wszechobecność i łatwość uczestnictwa. Jednocześnie negatywnie wartościują jej wpływ na człowieka, co znalazło odzwierciedlenie w wypowiedzi jednego z uczestników, który porównał współczesną kulturę do hipermarketu. Na tym tle badani wyrażają smutek z powodu małego zainteresowania kulturą wysoką w społeczeństwie oraz niskich nakładów finansowych na tę dziedzinę.

W badaniu wzięły również udział osoby, które w momencie przeprowadzania wywiadu pracowały na rzecz instytucji kultury, lecz wcześniej, z racji niehumanistycznego wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego związanego z innym typem aktywności, nie miały aż tak silnych związków z tą dziedziną. Są to osoby, dla których najistotniejsze jest sprawne funkcjonowanie instytucji oraz wywiązywanie się z powierzonych im zadań. Ich uwaga jest ukierunkowana na nawiązywanie kontaktów, pozyskiwanie środków finansowych, a także na realizację planów.

Zwraca uwagę fakt, że wypowiedzi tych osób mają znacznie mniejszy ładunek emocjonalny. Ta grupa badanych mówi w sposób wyważony, spokojny, w niektórych pasażach nawet monotony, a ich język jest w pewnym stopniu sformalizowany („parałam się”). Niemal każda osoba z tej grupy wspomina w wywiadzie o ilości działań koniecznych do tego, aby samo wydarzenie mogło zaistnieć. Badani nadmieniają, że bez działań, nakładów organizacyjnych i finansowych wydarzenia kulturalne nie doszłyby do skutku. U większości z nich daje się odczuć duże zaangażowanie w te „zakulisowe” działania, które pomimo niedogodności i liczby zadań związanych z ich rolą oni dla dobrego efektu podejmują. Jednocześnie w wypowiedziach badanych słychać często nutę żalu, niejednokrotnie wyrażonego wprost, że nie czują się oni wystarczająco docenieni. Trudno jednak usłyszeć (poza kilkanaście głosami), jakiej formy nagrody lub też docenienia badani by oczekiwali. Niektórzy wprost wskazują na samotność i bycie pozostawionym bez wsparcia ze strony władz lokalnych.

6. Sposoby funkcjonowania w kulturze

Przeprowadzone na potrzeby analizy rozmowy są także źródłem informacji na temat sposobów funkcjonowania tych osób w kulturze. Widać pewne zróżnicowanie, jeżeli chodzi o typy postaw i tożsamości. Trudno nie odnieść wrażenia, że role społeczne, które realizują osoby zaangażowane w działania na rzecz kultury, są zbieżne z charakterem wykonywanej pracy. Można zatem wyszczególnić takie typy postaw, jak: organizator, menedżer, społecznik, twórca oraz przewodnik. Nierzadko jedna osoba realizuje więcej niż jedną rolę: dla przykładu organizator koncertów muzycznych jest równocześnie wykonawcą muzyki. Artystka malarka jest z kolei zaangażowana w prowadzenie zajęć edukacyjnych z zakresu malarstwa oraz organizowanie wydarzeń artystycznych.

Poza kilkoma wyjątkami wśród badanych zauważalna jest inicjatywność, kreatywność i proaktywność oraz pracowitość, a także umiejętność dostosowywania się do często trudnych warunków pracy. Wynika to z wyraźnie wyczuwalnej w wypowiedziach tych osób pasji i chęci tworzenia czegoś wartościowego dla odbiorców. Wielu badanych odwołuje się do cechy kreatywności i do odczuwanego przez siebie działania. Rysuje się w ten sposób sylwetka działacza kulturalnego przeżywającego napięcie pomiędzy postawą pełnego zaangażowania a odczuciem niemocy w obszarze bardziej skutecznego kształtowania świadomości odbiorców oraz w sprawach finansowych. Mimo niekiedy frustrującej pod względem organizacyjnym rzeczywistości wypowiedzi badanych potwierdzają, że lubią oni to, czego się podejmują w kwestiach ściśle odnoszących się do samego aktu kulturalnego. Można to wytłumaczyć nie tylko wspomnianym już zaangażowaniem, ale też wskazywaną przez nich radością współtworzenia i upowszechniania tego, co dla nich ważne i co wartościowe dla nich samych i dla społeczności, w której działają.

Respondentów, zarówno z grona nauczycieli, jak i pozostałych grup zawodowych, charakteryzuje wyraźna gotowość do działania. Są chętnymi i zaangażowanymi organizatorami wydarzeń związanych ze sztuką, historią czy lokalnym folklorem. Szczególnie wyróżniającą się grupę stanowią osoby pracujące na rzecz stowarzyszeń i fundacji. Zorganizowanych lub współorganizowanych przez nie imprez kulturalnych, na które się powołują, jest tak wiele, że wypełniają one niemal całość wywiadu. Można odnieść wrażenie, że osoby te myślą w kategoriach organizacyjnych i kieruje nimi potrzeba działania na rzecz społeczności, w której żyją. W gronie tym są również twórcy, którzy oprócz pasji tworzenia są chętni dawać innym możliwość uczestnictwa w kulturze.

Wyrazem pasji do wykonywanej pracy są wypowiedzi o silnym ładunku emocjonalnym. Widać to zwłaszcza u osób zaangażowanych w muzykę. Nauczycielka przygotowująca dzieci do występu muzycznego wyraża emocje, przerysowując ocenę występu podopiecznych: „Tak zaśpiewali, że klękajcie narody”. Ekspresję jej wypowiedzi podkreślają także wyrażenia oceniające, np. powtarzane wielokrotnie „Piękne, piękne, piękne”, metaforyczne zdrobniałe określenie dzieci jako „pereteczek” oraz emocjonalne wezwanie „Jezu, nie wiem. O Jezu, jak

oni śpiewali”. Duży ładunek emocjonalny niosą również wyrażenia wulgarne, używane przez artystów.

Nieco innym sposobem funkcjonowania w kulturze jest typ menedżerski. Wykonuje zadania polegające na wyznaczaniu kierunków oraz inicjowaniu zaangażowania u innych ludzi. Osoby zajmujące stanowiska kierownicze: przewodniczący, prezesi stowarzyszeń czy dyrektorzy placówek, prezentują się jako ci, którym powierzono przywództwo. Ponoszą odpowiedzialność za stan finansów, planowanie i pobudzanie innych do aktywności. Ich rolą jest poszukiwanie inspiracji, inicjowanie działań, kontrolowanie ich przebiegu, a także sporządzanie raportu końcowego.

7. Język

- Terminologia branżowa

Dyskurs osób zaangażowanych w tego typu działalność ukazują licznie występujące przykłady tak zwanej terminologii branżowej. Zbiór zarejestrowanych jednostek reprezentują kolokacje „borykać się z problemami”, „ustalać harmonogram”, „koordynować pracę”, „budować strategię”, „diagnozować potrzeby”, „zdobyć środki” czy jednostki nominalne: target, kanał dystrybucji informacji, imprezy cykliczne, menedżer, rozeznanie ankietowe, badanie satysfakcji, grupa docelowa, kreatywność, team, status ekonomiczno-społeczny, inicjatywy społeczne, wykluczenie społeczne, budżet partycypacyjny, partnerstwo, budżet obywatelski, inicjatywy, jednostki kulturalne, jednostki organizacyjne, diagnoza potrzeb kulturalnych. Charakterystycznym słowem występującym w wypowiedziach osób zajmujących się zarządzaniem i organizacją wydarzeń kulturalnych jest słowo „konkurencja”. Elementy języka branżowego odnotować można także w wypowiedziach osób zajmujących się muzyką („epka”, „riffy”).

- Styl wypowiedzi

Warto nadmienić, że wszystkie przeanalizowane wypowiedzi zawierają cechy stylu potocznego, stosowanego w mówionej odmianie języka. Egzemplifikacją stylu potocznego w omawianym tekście są określenia takie jak: („fajny”), skróty („promo” – promocja, „spoko”), zapożyczenia z języka angielskiego („myślenie feelingowe”, „freaki”), kolokwializmy („walnięci w głowę”, „wariaci”, „ogarnąć coś”, „odpalić laptopa”), związki frazeologiczne („Czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci”) oraz wulgaryzmy. W wypowiedzi jednej z młodszych osób udzielających wywiadu zauważalne są elementy żargonu młodzieżowego („znajomi królika”, „jemu podobni mają takie samo walnięcie w głowę jak on”, „pójść na spartana”, „rzucić pomysłem”). Wypowiedzi zawierają także typowe dla stylu potocznego niegrammatyczności, niedokończone zdania oraz równoważniki zdania.

- Forma i obrazowość języka

Kryterium różnicującym badane wypowiedzi w ramach stylu potocznego jest dbałość o formę, którą skorelować można z funkcją pełnioną w obszarze kultury przez osobę opowiadającą, a także z dziedziną jej aktywności kulturowej. Wypowiedzi twórców kultury, szczególnie pasjonatów muzyki, wyróżnia zauważalnie mniejsza dbałość o formę i strukturalną złożoność wypowiedzi, ale za to częste użycie kolokwializmów oraz wulgaryzmów, budujących napięcie i nadających relacji ładunek ekspresyjny. W obu wypowiedziach nadawcy koncentrują się na przekazie treści – zanurzeni w opowieść, przywiązują niewielką wagę do formy i poprawności. Co więcej, dyskurs twórców, nauczycieli, a także tych, którzy inicjują działania twórcze, cechuje wyższy stopień obrazowości i plastyczności, niż można to zaobserwować w innych grupach. Pojawiają się na przykład metafory („świątynia papirologii” – o szkole, „kultura to hipermarket”, „kultura to przygoda”), a także obrazowe opisy wydarzeń i towarzyszących im emocji. Przykładem takiej wypowiedzi jest wywiad nauczycielki nauczania początkowego, przygotowującej dzieci do występów muzycznych, która opowiadając o jednym z takich występów swoich podopiecznych, mówi: „Tak zaśpiewali, że rodzice mieli ciary. Miałam łzy w oczach”. Plastyczna i obrazowa jest także wypowiedź artysty opisującego swoje dzieciństwo słowami: „psy szczekały tylną częścią”, „czuć było moc psów”, „blokowisko” i „bida”. Obrazowość i plastyczność relacji zapewnia ponadto uszczegółowiony opis wydarzenia oraz włączanie w opowieść narracyjną elementów dialogicznych, jak na przykład w wypowiedzi muzyka i organizatora koncertów (W08): „Słuchaj Jarek, przyjeżdża...” Elementy dialogu włącza też w swoją wypowiedź wspomniana nauczycielka przygotowująca dzieci do przedstawienia muzycznego – wzruszona prowadzi dialog sama ze sobą, relacjonuje retrospektywnie: „Przestań płakać, bo musisz puszczać tę muzykę”.

W innych wypowiedziach, w których osoba udzielająca wywiadu łączy role, na przykład rolę menedżera i twórcy kultury, widoczne jest ożywienie języka oraz stosowanie elementów uplastyczniających relację wydarzeń, z którymi ta osoba się utożsamia, w które się angażuje i które przeżywa. Jako przykład służyć może wypowiedź kobiety odpowiedzialnej za administracyjno-finansową stronę projektów, a równocześnie tancerki w zespole folklorystycznym, która swoją mało wyrazistą wypowiedź uplastycznia, opisując świat muzyki i dźwięków: „wysłuchać się w świerszcze”, „porozumiewać się przez muzykę”.

Pozostałe analizowane teksty ujawniają większą dbałość o formę. Są to wypowiedzi osób w roli menedżera projektów związanych z kulturą oraz niektórych nauczycieli. Natomiast wypowiedzi osób zwracających uwagę na edukację kulturową w kontekście społecznym zawierają słownictwo związane z ojczyzną oraz regionem („Polska”, „kaszubskie motywy”, „kociewskie tańce”, „żuławskie krajobrazy”) oraz sformułowania dydaktyzujące („partycypacja w życiu społecznym”, „misja”, „tolerancja”, „współpraca”, „poszerzać młodym ludziom horyzonty”, „uwrażliwiać ludzi”, „nauczyć młodych ludzi skupienia”).

8. Edukacja kulturalna czy kulturowa?

Raport z realizacji projektu Bardzo Młoda Kultura, który ukazał się w 2016 roku, odnosi się do istotnej kwestii w zakresie rozumienia związków pomiędzy edukacją i kulturą. Wprowadza

rozdzielenie na edukację kulturalną i kulturową, kładąc nacisk na ten drugi aspekt. Podkreśla, że podstawowym celem procesów edukacyjnych nie jest kształtowanie postaw i zachowań kulturalnych czy uczenie umiejętności tworzenia sztuki, lecz uczestnictwo w życiu swojej zbiorowości. Autorzy raportu podkreślają, że ludzie nie potrafią skutecznie i w pełni uczestniczyć w kulturze, ponieważ doświadczają różnego rodzaju problemów komunikacyjnych. Są niezdolni do wyrażania tego, co czują, nie rozumieją docierających do nich komunikatów oraz mają trudności z rozróżnianiem tego, co wartościowe, od tego, co wartości pozbawione. Są często nieufni wobec innych i niezdolni do współdziałania.

Zrealizowane badanie przynosi zrozumienie tego, w jaki sposób postrzegana jest edukacja kulturalna w gronie osób związanych z kulturą. Co ciekawe, pytania, które stawiają osoby przeprowadzające wywiady, dotyczą edukacji kulturalnej, a nie kulturowej. Mimo to można odnieść wrażenie, że badani nie są świadomi istniejących różnic pomiędzy terminami „kulturalny” i „kulturowy”. Co więcej, słowo „edukacja” przywołuje znaczenia związane z zachowaniami charakterystycznymi dla kształcenia formalnego, które społeczeństwo uzyskuje na etapie szkolnym, a więc zmierzającego do poszerzania wiedzy i umiejętności.

Pojawiają się także głosy mówiące o tym, że edukacja kulturalna polega na pokazywaniu, wskazywaniu kierunku, uświadamianiu, że istnieje coś więcej niż tylko to, co człowiek zna z najbliższego otoczenia. Jest ona kojarzona z działaniami mającymi na celu pobudzenie innych do aktywności, zarówno w charakterze odbiorców, jak i twórców. Często przywoływanym argumentem jest podnoszenie świadomości związanej z otwartością i tolerancją na to, co nowe i nieznanne.

Z wypowiedzi osób zaangażowanych w edukację, głównie nauczycieli pracujących w szkołach na szczeblu podstawowym i średnim, wyczytać można postawę, którą streszcza termin „misyjność”. W swoich narracjach osoby badane wyrażają (czasami wprost) potrzebę inspirowania dzieci i młodzieży oraz kształtowania umiejętności krytycznego myślenia. Dla wielu uczestników edukacja poprzez kulturę oznacza promowanie zachowań wpisujących się w istniejące normy społeczne. Wspominając o aspekcie edukacyjnym, nauczyciele wchodzi w dyskurs wartościujący i ewaluacyjny, zwłaszcza w odniesieniu do predyspozycji oraz postaw uczniów. Widać tendencję do dzielenia podopiecznych ze względu na pewne wyróżniające się u nich cechy.

W wywiadach tych osób widoczne są leksykalne, pozytywne oraz negatywne, nawiązania do systemu edukacji oraz szkoły („uczeń jest klientem, a szkoła to fabryka”, „przeglądy kuratorskie”, „szkolenia dla nauczycieli”, „szkoła jest czarno-biała”, „akademia – pompacyjne uroczystości”).

W wywiadach daje się wyczuć nieugiętość w postawach edukatorskich i społecznikowskich. Kilka z badanych osób wskazało na poczucie odpowiedzialności za wykonywaną pracę i jej wpływ na otoczenie. Ostatecznie można stwierdzić, że badani w swoich narracjach tworzą obraz siebie jako osoby lubiącej swoją pracę i wskazują na takie wartości, jak uczenie się, ciągły

rozwój, ale też okazja do spotkania z innymi osobami, poznania innych postaw, poszerzenia własnego spojrzenia na świat i udostępnienie tej perspektywy adresatom wydarzenia kulturalnego.

Pytani o cechy, którymi powinien się odznaczać edukator kulturalny, odpowiadają, że praca ta wymaga empatii, zrozumienia i otwartości. Wiąże się z umiejętnością koordynowania działań. Osoba pełniącą tę funkcję powinna inspirować innych poprzez pokazywanie modelu uczestnictwa w kulturze oraz wyznaczanie kierunku.

Bibliografia

Raport Bardzo Młoda Kultura – <http://www.edukacjakulturowa.pl/home/2017/1/4/raport-z-realizacji-programu-bardzo-moda-kultura-w-2016r>

Transkrypcje wywiadów z przedstawicielami instytucji kultury, artystami oraz pracownikami oświaty, przeprowadzonych przez Instytut Kultury Miejskiej w Gdańsku w roku 2016.